

บทที่ 2

การจัดกิจกรรมนักเรียนและการจัดองค์การนักเรียน

ย่อมเป็นที่ตระหนักกันดีว่า เมื่อสถานศึกษารับนักเรียนเข้าศึกษาในสถานศึกษาแต่ละแห่ง เรียบร้อยแล้ว จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาที่จะต้องรับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษา แก่นักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ให้ครบถ้วนตามกระบวนการแบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อพัฒนาให้มีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ค้ำจาม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศ รักชาติ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 : 3-5) และเพื่อเสริมสร้างให้การจัดการศึกษาสมบูรณ์สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดไว้ใน มาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันมุ่งฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้วยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น จนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้บรรลุยังประสิทธิผลที่กำหนดเป็นเป้าหมาย ของงานกิจการนักเรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมนักเรียนที่เป็นประโยชน์ แก่นักเรียน อันจะช่วยให้ นักเรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะและประสิทธิภาพที่เป็นประโยชน์ แก่ตนเองต่อไป

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

ดังได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า การจัดการศึกษาให้บรรลุยังผลสัมฤทธิ์ จนบังเกิด ประสิทธิภาพแก่นักเรียนโดยตรงนั้น จำต้องอาศัยการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เพราะนอกจาก จะกระตุ้นความสนใจไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายแล้ว ยังส่งเสริมเพิ่มเติมความรู้ความสามารถ

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 2) ให้ความหมายกิจกรรมนักเรียนว่า เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ตามความสนใจและความถนัด มิใช่กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนในการเรียนวิชาต่างๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องเรียนและสอบให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ควรเป็นการประกอบกิจกรรมร่วมกันโดยให้นักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำและช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

กัญญา สาทร (2529 : 208) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า หมายถึงบรรดากิจกรรมรวม หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ทำให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียน ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมนักเรียนมีเพียงใดขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปรึกษาของนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525 : 38) กล่าวถึงกิจกรรมนักเรียนว่า เป็นกิจกรรมที่ประกอบในหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ทำให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากคณาจารย์ และไม่มีภาระให้คะแนนใดๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา

กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ (2531 : 455) อธิบายความหมายของกิจกรรมนักเรียนว่า หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเวลาเรียน และนอกเหนือจากหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนในเวลาปกติ ทั้งนี้ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเอง และด้วยความช่วยเหลือเอื้ออำนวยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ตัวอย่างกิจกรรมนักเรียนก็ได้แก่ การดำเนินงานของสภานักเรียน ชุมนุมหรือชมรมต่างๆ ที่นักเรียนตั้งขึ้นในโรงเรียน เช่น ชมรมดนตรี ชมรมกีฬา ชมรมศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนหรือสถานศึกษากับนักเรียนร่วมมือกัน จัดให้มีขึ้นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและความ ต้องการของนักเรียน ในการสร้างเสริมประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียนให้บรรลุยัง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้จะไม่มีการให้คะแนนใดๆ ทั้งสิ้น

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน สามารถจำแนกกิจกรรมตามแนวที่ นักเรียนได้เข้ามามีบทบาทและร่วมกิจกรรมออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (ดำรง ประเสริฐกุล, 2542 : 25-27)

1. กิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอน แต่เป็นกิจกรรมเสริมที่จัดให้นักเรียนเป็นการฝึกประสบการณ์ของนักเรียน ทั้งยังเป็นการเสริมสร้าง ประชาธิปไตยในโรงเรียน เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งได้แก่

- 1.1 กิจกรรมการปฐมนิเทศ - ปิฉฉฉฉฉฉฉ
- 1.2 กิจกรรมหน้าเสาธง และการออกกำลังกายหน้าเสาธง
- 1.3 กิจกรรมโสมรุม
- 1.4 กิจกรรมกีฬาภายใน
- 1.5 กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 1.6 กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และชุมชน
- 1.7 กิจกรรมเสริมสร้างรายได้ระหว่างเรียน
- 1.8 กิจกรรมสถานักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน

2. กิจกรรมในหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้นักเรียนได้เข้าร่วม กิจกรรมและเลือกเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรม บังคับในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งต้องเรียนตามเพศและความสมัครใจ

2.2 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา โรงเรียนสามารถเลือกจัดได้ตามความต้องการของนักเรียนและตามความพร้อมของโรงเรียน กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่

2.2.1 กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ

2.2.2 กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร

2.2.3 กิจกรรมส่งเสริมการสหกรณ์

2.2.4 กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

2.2.5 กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

2.2.6 กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย

2.2.7 กิจกรรมการใช้ห้องสมุด

2.2.8 กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

2.2.9 กิจกรรมกีฬา

2.2.10 กิจกรรมนันทนาการ

2.2.11 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม

2.2.12 กิจกรรมทัศนศึกษา

2.2.13 กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน (สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย)

2.3 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียน โดยหมุนเวียนให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมในกิจกรรมเหล่านั้น ให้ครบตามความต้องการและความจำเป็น โดยจัดในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

2.4 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตามความสนใจ ความสมัครใจ ความจำเป็น โดยมีผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องคอยดูแล ใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ได้กำหนดคาบเวลาเข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 221-224) ได้จำแนกประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการประชุม กิจกรรมชุมนุมหรือชมรม กิจกรรมที่กระทำนอกโรงเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี กิจกรรมเกี่ยวกับการละครและการพูดคุยในที่สาธารณะ กิจกรรมสังคม สงเคราะห์ และกิจกรรมโฮมรูม

อนึ่ง Glatthorn และ Spencer (1986 : 101-102) ได้กล่าวถึงกิจกรรมนักเรียนที่สมบูรณ์แบบว่าประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมด้านกีฬา ประกอบด้วยการจัดกีฬา 2 ประเภท คือ การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนต่างๆ กับกีฬาภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถทางกีฬาได้แสดงความสามารถของตนให้ปรากฏ ทั้งยังสมานสามัคคีแสดงถึงความ เป็นหมู่คณะเดียวกันของนักเรียนอื่นๆ ทั้งโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยชนิดของกีฬาที่จะแข่งขัน ในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ได้แก่ บาสเกตบอล ฟุตบอล วอลเลย์บอล เทนนิส เปตอง เป็นต้น

2. กิจกรรมพิธีการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการประชุมและกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง อันเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า เนื่องจากเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะช่วยให้เด็กที่ขาดแคลนหรือซื่อาย ให้สามารถเข้าร่วมงานกับเพื่อนๆ ได้ตามความสามารถของตนเอง

3. กิจกรรมกลุ่มสนใจ หมายรวมถึงกิจกรรมชนิดต่างๆ เช่น กิจกรรมของชุมนุม (ชมรม) ต่างๆ กิจกรรมของกลุ่มการพิมพ์ กิจกรรมของชุมนุมการละคร กิจกรรมชมรมดนตรี เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามความสนใจ ในการร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

ด้วยเหตุที่กิจกรรมนักเรียนที่จะจัดขึ้นนั้นมีอยู่มากมาย จึงได้มีการแบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ออกไปอีกมากมายดังเช่น

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2520 : 6-8) ได้แยกประเภทของกิจกรรมนักเรียนออกได้
ดังนี้

1. กิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนปกครองกันเอง เช่น สภานักเรียน องค์การนิสิต สภานิสิต เป็นต้น
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรณรงค์เพื่อทำความสะอาดถนนหนทาง การพัฒนาวัสดุเหลือ อนุภาชาติ เป็นต้น
3. กิจกรรมทางศาสนา เช่น กิจกรรมทางพุทธศาสนา กิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ
4. กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติไทย กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีของท้องถิ่นและของประเทศ กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์
5. กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา เช่น การแข่งขันกีฬาสี กีฬาระหว่างชั้น หรือกีฬาระหว่างโรงเรียน
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูดและการแสดงละคร เช่น ปาฐกถาและโต้วาที การแสดงละคร เป็นต้น
7. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี เช่น ดนตรีไทย ดนตรีสากล วงดุริยางค์ เป็นต้น
8. กิจกรรมทางวิชาการ ได้แก่ ชุมนุมทางวิชาการต่างๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมสังคมศึกษา เป็นต้น
9. กิจกรรมเกี่ยวกับความสนใจพิเศษ เช่น วิทย์ การถ่ายรูป การสะสมแสตมป์ เป็นต้น
10. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ เช่น ชุมนุมหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์รายเดือน หนังสือรุ่น เป็นต้น
11. กิจกรรมเกี่ยวกับโฮมรูม
12. กิจกรรมเกี่ยวกับทัศนศึกษาหาความรู้นอกโรงเรียน
13. กิจกรรมเกี่ยวกับการประชุม เช่น การประชุมของโรงเรียน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น

บัวแมน (Baughman) ได้จำแนกประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประเภท คือ

1. สภานักเรียน (Student Council)
2. ชุมนุ่ม (Clubs)
3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพิมพ์ (Publication)
4. การแสดงนิทรรศการทางศิลปะ (Art Exhibition)
5. การแสดงละคร (Drama)
6. การแสดงดนตรี (Music)
7. การทัศนจาร (Sight Seeing Excursion)
8. การกีฬาและกรีฑา (Sport and Athletics)
9. การประชุม (Assembly)
10. การสังคมสงเคราะห์ (Social Welfare)

นอกเหนือไปจากนั้นแล้ว ยังมีกิจกรรมนักเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้

ดังนี้

1. กิจกรรมลูกเสือหรืออนุชาด หรือเนตรนารี
2. กิจกรรมทางศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

กิจกรรมทั้ง 10 ประเภทนี้ แต่ละประเภทโรงเรียนอาจแยกจัดเป็นกิจกรรมย่อยได้อีกหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ อาจแยกจัดเป็นชุมนุม ยุวกสิกร

การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนแต่ละแห่ง อาจจัดกิจกรรมไม่เหมือนกันมากนักย ต่างกันตามสภาพของโรงเรียน และความพร้อมทางด้านทรัพยากร กิจกรรมที่นิยมจัดกัน บ่อยๆ ในโรงเรียน ได้แก่ สภานักเรียน ชุมนุม นิทรรศการ การประชุม การแสดงละคร และ ดนตรี ทักษนาจร กีฬา สิ่งตีพิมพ์ และการสังคมนาสงเคราะห์ ซึ่งจะนำมากล่าวในโอกาส ต่อไป

หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนจัดเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนานักเรียน ซึ่งจะ ช่วยสรรค์สร้างให้นักเรียนสามารถพัฒนาสมรรถพัฒนาในตนเอง ให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะความเชี่ยวชาญ ทั้งในด้านวิชาการและในด้านกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจเข้า ร่วมในกิจกรรมนั้นๆ จนกระทั่งสำเร็จการศึกษากลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่สามารถมีส่วน ร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้เป็นอย่างดีและเต็มกำลังความสามารถ ดังนั้น การจัดกิจกรรมต่างๆ แก่นักเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะพัฒนานักเรียนให้บรรลุผล สัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จักต้องวางแผนและกำหนด หลักการจัดกิจกรรมนักเรียนให้เป็นระบบและรอบคอบ อันกอปรไปด้วยหลักการจัด กิจกรรมนักเรียนดังต่อไปนี้ (กรรณิกา พันธ์อำพล, 2535 : 43-45)

1. กิจกรรมแต่ละประเภทที่จัดให้มีขึ้นในโรงเรียน ควรมีการกำหนดความหมาย และความมุ่งหมายไว้ชัดเจนและเขียนไว้ให้เป็นหลักฐาน โดยการทำงานร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะนักเรียน ในการกำหนดความมุ่งหมายของกิจกรรมแต่ละ ประเภท
2. วางระเบียบกฎเกณฑ์ให้ชัดเจนในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยกำหนดว่านักเรียน จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกคน คนละจำนวนเท่าไร เช่น อย่างน้อย 1 กิจกรรม และ ไม่ เกิน 3 กิจกรรม หรืออย่างน้อย 2 กิจกรรม และไม่เกิน 3 กิจกรรม เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมนักเรียนทุกกิจกรรมต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาการของเด็กนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยนักเรียนจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่ใช่มุ่งเพื่อความดีความชอบของครูหรือผู้บริหาร

4. ผู้บริหารโรงเรียนต้องถือว่า ภารกิจของครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนเป็นการปฏิบัติงานปกติของครู โดยสามารถที่จะคิดเป็นชั่วโมงการสอนเพิ่มขึ้นจากการสอนในชั้นเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องวางกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เช่น การร่วมกิจกรรม 1 วัน คิดเป็นชั่วโมงการสอน 2-4 ชั่วโมง เป็นต้น

5. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณากิจกรรมต่างๆ ว่าจะอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ในกรณีที่เห็นว่ากิจกรรมบางกิจกรรมได้ผลไม่คุ้มค่ากับเวลาและทุนที่จะต้องเสียไป

6. การกำหนดชนิดและประเภทของกิจกรรมว่า จะจัดกิจกรรมอะไรประเภทใดให้ได้ สัมพันธ์กับจำนวนนักเรียน และความต้องการของนักเรียน เพราะโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนไม่เท่ากัน จึงควรอยู่ในดุลยพินิจของผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาถึงการเลือกกิจกรรมและชนิดของกิจกรรมที่จะจัดเป็นสิ่งสำคัญด้วย

7. คำนึงถึงเวลา สถานที่ในการจัดกิจกรรมว่า จะเป็นผลดีผลเสียแก่นักเรียนหรือไม่ เวลาที่ใช้จัดกิจกรรมนักเรียนที่อาจทำได้ คือ

7.1 ก่อนหรือหลังเวลาเรียน

7.2 กำหนดขอข่ายของวันใดวันหนึ่งเป็นวันเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ภาคบ่ายของวันพุธ

7.3 วันหยุดราชการ

สำหรับสถานที่ในการจัดกิจกรรม ถ้าสามารถจะจัดภายในบริเวณโรงเรียนหรือบริเวณใกล้เคียงได้จะทำให้เกิดความสะดวก ปลอดภัย และสนุกสนาน

8. เศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมนักเรียน เพราะนักเรียนของเรานั้นต้องอาศัยเงินจากผู้ปกครอง ถ้าผู้ปกครองเศรษฐกิจไม่ดีฐานะทางการเงินก็จะไม่ดีด้วย ฉะนั้นกิจกรรมที่จัดจึงไม่ควรจะให้กระทบกระเทือนเกี่ยวกับเรื่องการเงินของผู้ปกครองมากนัก จะทำให้ขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

9. โรงเรียนมีหน้าที่จะต้องควบคุมดูแลและแนะนำเกี่ยวกับการเงิน การพัสดุ และการบัญชีของกิจกรรมทุกประเภท โดยผู้บริหารอาจจะมอบให้ครูอาจารย์ช่วยกันรับผิดชอบ แต่การทำบัญชีควรเป็นนักเรียน โดยให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา

10. ควรจะมีการประเมินผลในการจัดกิจกรรมทุกประเภท ทุกชนิด เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการจัดครั้งต่อไป ทั้งนี้การประเมินผลจะทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งโรงเรียน และตัวนักเรียน โดยจะประเมินทั้งวิธีการดำเนินการจัด ชนิดของกิจกรรม รวมทั้งครูอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนั้นๆ ด้วย

กรมสามัญศึกษา (2533 : 45-46) ได้วางหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. จะต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาลในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
5. จะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. จะต้องมีโครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรมโครงการ โดยระเบียบข้อบังคับจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครูอาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
8. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จะต้องเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ในโรงเรียนนั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร โรงเรียนนั้นๆ
9. การจัดให้มีกิจกรรมเล็กละเอียดๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารโรงเรียนนั้นๆ
10. ให้โรงเรียนควบคุมเรื่องการจ่ายเงินหรือพัสดุอื่นๆ ให้เป็นการประหยัด และเป็นไปตามระเบียบเพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ

11. ในกรณีที่ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใดๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำ หรืออาจนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้โรงเรียนสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้นๆ

นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมนักเรียนยังเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้อง รับผิดชอบ สนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม หากการจัดกิจกรรม นักเรียนเป็นไปได้ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์นานับประการ ในทำนองเดียวกันหากการจัดกิจกรรมนั้น ขาดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนขาดการวางแผนที่ดีให้รอบคอบรัดกุม ย่อมก่อให้เกิดผลเสีย ได้เช่นกัน อาทิ

1. ถ้าจัดกิจกรรมนักเรียนไม่ดี อาจก่อให้เกิดการแตกแยกเป็นก๊กเป็นพวก เช่น การแข่งขันกีฬา

2. กิจกรรมถ้าจัดไม่ดี เป็นกิจกรรมของคนส่วนน้อย นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีส่วน ใช้เงินค่ากิจกรรมของตนอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้

3. ถ้านักเรียนร่วมกิจกรรมมากเกินไปอาจทำให้ผลการเรียนลดลง กิจกรรมบางอย่าง ต้องหยุดโรงเรียนมาซ้อมเล่น

4. อาจารย์ที่ปรึกษาบางคนรู้สึกว่าคุณเองมีการะเพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็น

5. ครูบางคนมักจะอ้างว่าต้องยุ่งกับกิจกรรมนักเรียน ทำให้ขาดการสอนและคุณภาพ ของการสอนลดลง

6. กิจกรรมบางอย่างต้องลงทุนมาก เช่น การละคร การถ่ายภาพ โรงเรียน ไม่สามารถช่วยเหลือได้ทั้งหมด เป็นผลทำให้ผู้ปกครองเดือดร้อน

7. ครูบางคนรับอาสาช่วยจัดกิจกรรมเพียงเพื่อหวังผลตอบแทนทางอื่น

8. กิจกรรมที่จัดโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ย่อมนำภัยมาสู่โรงเรียน และอาจนำไปสู่ การทำลายความมั่นคงของประเทศชาติได้

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมนักเรียนขึ้นในโรงเรียนจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบ โดยถือหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. กิจกรรมทุกประเภทจะต้องอยู่ในความดูแลของผู้บริหารและครูอย่างใกล้ชิด

2. ต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญด้านต่างๆ ของนักเรียน

3. จำนวน ชนิด และประเภทของกิจกรรม ควรได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน และความต้องการของนักเรียน
4. ต้องมีวิธีการจำกัดจำนวนกิจกรรม จำนวนสมาชิกที่จะเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมเหล่านั้นด้วย
5. ควรมีการแนะนำเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรม
6. ครูและนักเรียนทุกคนมีสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น
7. เวลา สถานที่ และภาวะเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเสมอ
8. กิจกรรมทุกอย่างต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาการของเด็ก ไม่ใช่เพื่อความดีความชอบของครูหรือนักเรียน
9. พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมบางอย่าง
10. หากมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้องจะต้องแสดงรายรับรายจ่ายให้ละเอียด

การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน

โดยทั่วไปแล้วสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง จำเป็นต้องดูแลการจัดกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสม น่าสนใจ และเป็นประโยชน์แก่นักเรียนให้มากที่สุด เพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ให้นักเรียนคิดเป็น รู้จักที่จะเลือกปฏิบัติตนเองให้เหมาะสมกับสังคมแวดล้อม รู้จักควบคุมตนเอง ทนสมัย ทนเหตุการณ์ ทนโลก ทนเทคโนโลยี สามารถใช้สติปัญญาในการเผชิญและพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้ (แผนการศึกษาแห่งชาติ : 6) และเพื่อให้กิจกรรมนักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ข้างต้น โรงเรียนจึงควรยึดหลักการจัดกิจกรรมในโรงเรียนดังต่อไปนี้ (ดำรง ประเสริฐกุล : 33-34)

1. กิจกรรมต่างๆ จะต้องอยู่ในความดูแลของโรงเรียน โดยมีครูอาจารย์ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ
2. การจัดกิจกรรมจะต้องยึดถือปรัชญาและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเป็นหลักสำคัญ

3. การจัดกิจกรรมใดๆ จะต้องไม่มีผลเสียต่อการเรียนการสอนของนักเรียน
4. การจัดกิจกรรมจะต้องยึดหลักการจัดกิจกรรมเพื่อนักเรียน ผู้บริหาร และครู อาจารย์มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและคอยควบคุมดูแล
5. การจัดกิจกรรมจะต้องยึดหลักประชาธิปไตย ให้นักเรียนได้กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ และช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการยิ่งขึ้น กรมสามัญศึกษา (2533 :49-52) จึงได้กำหนดขอบเขตของกิจกรรมนักเรียน โดยให้โรงเรียนควรเสนอแนะให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ แล้วให้นักเรียนรวมกลุ่มเป็นกิจกรรมต่างๆ ในรูปของ ชุมนุม ชมรม กลุ่ม หรืออื่นๆ ก็ได้ โดยกิจกรรมประเภทต่างๆ ได้แก่

1. กิจกรรมเสริมอาชีพ อาจแยกเป็น ชุมนุมซ่อมจักรยาน ชุมนุมขายของที่ระลึก ชุมนุมตัดผม ฯลฯ
2. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร อาจแยกเป็น ชุมนุมไม้ดอกไม้ประดับ ชุมนุมเพาะเห็ด ชุมนุมเลี้ยงไก่กระทง ฯลฯ
3. กิจกรรมส่งเสริมการสหกรณ์ อาจแยกเป็น สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์
4. กิจกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อาจแยกเป็น ชุมนุมทอผ้า ชุมนุมช่างเชื่อม โลหะแผ่น ชุมนุมช่างรูปพรรณ ฯลฯ
5. กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม อาจแยกเป็น ชุมนุมพุทธศาสน์ ชุมนุมการเล่นพื้นเมือง ชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมนาฏศิลป์ ฯลฯ
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย อาจแยกเป็น ชุมนุมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ชุมนุมประดิษฐ์วัสดุจากท้องถิ่น
7. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด อาจแยกเป็น ชุมนุมนักอ่าน ชุมนุมสะสมหนังสือเก่า ฯลฯ
8. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่างๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ฯลฯ

9. กิจกรรมกีฬา อาจแยกเป็น ชุมนุมฟุตบอล ชุมนุมกีฬาในร่ม ชุมนุมกีฬา
พื้นเมือง ฯลฯ

10. กิจกรรมนันทนาการ อาจแยกเป็น ชุมนุมละคร ชุมนุมผู้นิยมหมอลำ ชุมนุม
กลองยาว ชุมนุมดนตรี ฯลฯ

11. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม อาจแยกเป็น ชุมนุมอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม ชุมนุมตาวิเศษ ชุมนุมป่ารักษาน้ำ ฯลฯ

12. กิจกรรมทัศนศึกษา อาจแยกเป็น ชุมนุมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ชุมนุมท่องเที่ยวไทย
 ฯลฯ

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

1. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน การจัดชุมนุมวิชาการต่างๆ ย่อมให้ประโยชน์
ทางด้านวิชาการทั้งผู้จัดและนักเรียน ช่วยให้ความรู้ขยายกว้างขวางขึ้น

2. ช่วยพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษของผู้เรียน กิจกรรมนักเรียนจะ
ช่วยพัฒนาทักษะต่างๆ ของผู้เรียน

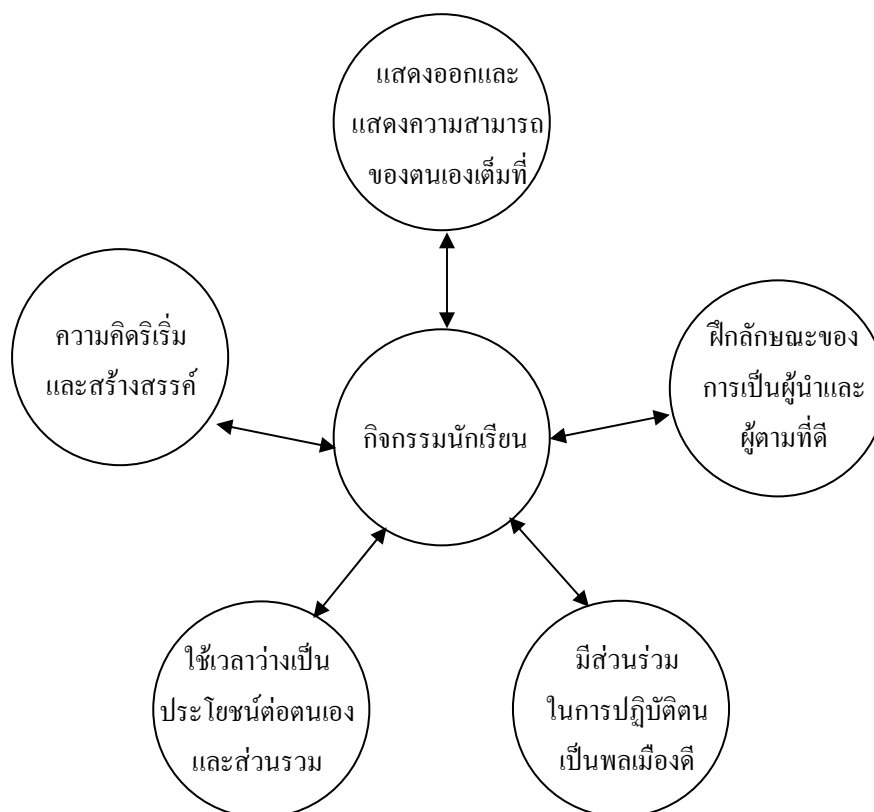
3. เพื่อเป็นบริการให้แก่โรงเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่
โรงเรียน ปลุกฝังให้นักเรียนรักโรงเรียน

4. เพื่อเป็นบริการแก่สังคม ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ฯลฯ

5. เพื่อส่งเสริมการเข้าสังคมและพักผ่อน นอกจากนักเรียนจะได้สร้างความสัมพันธ์กับ
คนอื่น ด้วยการทำงานเป็นกลุ่มแล้วยังทำให้ได้มีการสนทนาการอีกด้วย

6. เพื่อส่งเสริมการกีฬา นักเรียนมีโอกาสเล่นกีฬาที่ถนัดและสนใจได้ตามใจชอบ

การจัดกิจกรรมนักเรียนยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้เป็นที่ประจักษ์ได้อย่างชัดเจน ดังพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

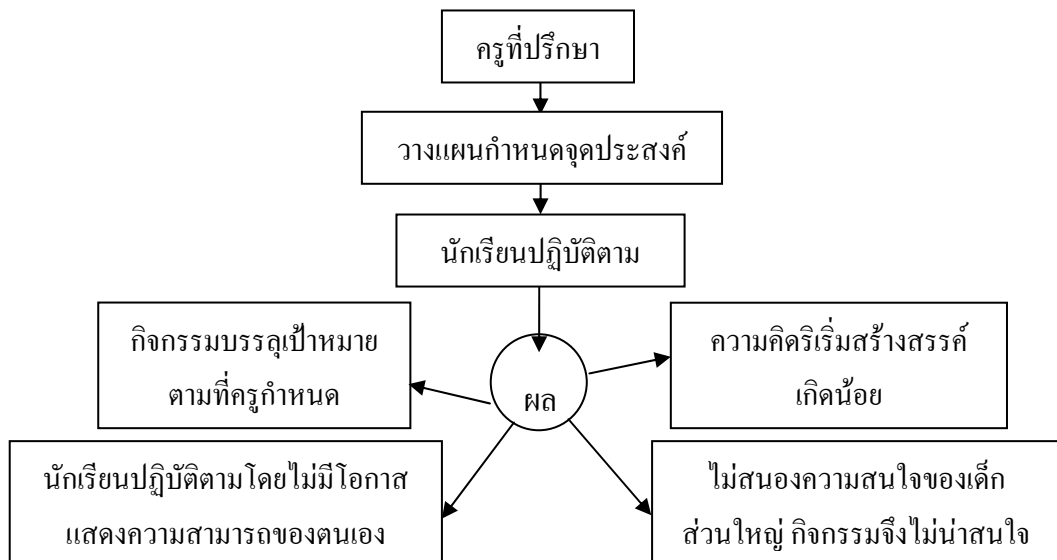

แผนภูมิที่ 4 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

แนวคิดในการจัดกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

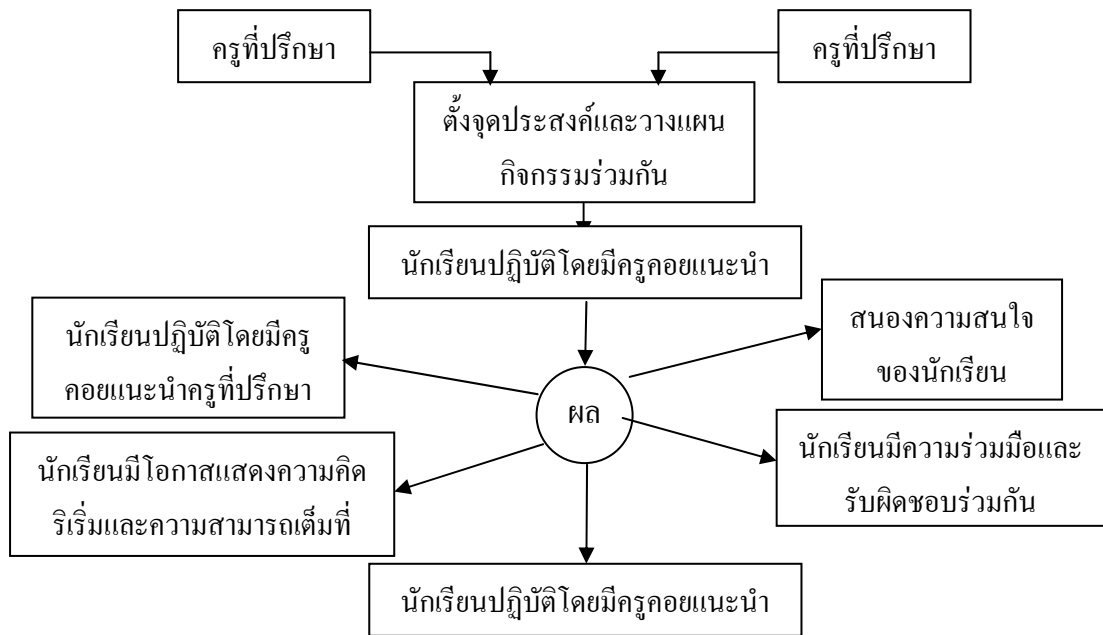
1. ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) การดำเนินการเรียนการสอน การวางแผนกิจกรรม การเรียนการสอน การกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดวิธีการเรียนรู้ พร้อมทั้งควบคุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการประเมินผล เพื่อแสดงศักยภาพและความศักดิ์สิทธิ์ของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความยำเกรงและพยายามที่จะจดจำการสอนของครูให้ได้มาก วิธีการนี้เป็นวิธีการดั้งเดิมซึ่งเสริมให้ตัวครูเป็นผู้มีบทบาทอันเฉียบขาด ผู้เรียนจะต้องเชื่อฟังและจดจำ

แผนภูมิที่ 5 แสดงการจัดกิจกรรมลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลาง

2. นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ผู้เรียนสามารถร่วมกันจัดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามัคคี รู้วิธีที่จะร่วมมือกันตามระบอบประชาธิปไตย รับผิดชอบร่วมกัน และมีโอกาสแสดงออกในด้านความสามารถอย่างเสรี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นอันมาก ดังแผนภูมิที่ 6 ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6 แสดงการจัดกิจกรรมมีลักษณะนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

จากแผนภูมิทำให้สังเกตได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนจะต้องต่อเนื่อง หรือขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พร้อมกับประเมินผลว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรปรับปรุงหรือแก้ไขอย่างไร ดังที่อาจวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้จากแผนภูมิได้ 2 กลุ่ม

1. กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมในหลักสูตร มีการกำหนดจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาสำหรับควบคุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เสริมสร้างประสบการณ์ เพื่อสนองความสนใจ พัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคม จำแนกได้ 2 ลักษณะ

2.1 กิจกรรมชมรม/ชุมชน ไม่เน้นเนื้อหาวิชา ทว่าเน้นองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนมาปฏิบัติจริง โดยมีสมาชิกร่วมกันวางแผนกำหนดโครงการและร่วมมือกันปฏิบัติ โดยมีครูให้คำปรึกษาแนะนำ เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องตลอดภาคเรียน

2.2 กิจกรรมโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเสริมหลักสูตรซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทั้งโรงเรียนร่วมกิจกรรมด้วยกันทุกคน โดยมักทำในโอกาสหรือวันพิเศษต่างๆ และเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติไม่ต่อเนื่องเป็นครั้งคราว

การจัดองค์การนักเรียน

อันที่จริงการจัดองค์การนักเรียน เป็นกิจกรรมนักเรียนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเสมือนกับการฝึกฝนนักเรียนให้ได้แสดงบทบาทของตนตามหลักประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทต่อการเป็นผู้นำในการบริหารงานกิจการนักเรียน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองจนแล้วเสร็จ อาจจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายบ้างหรือไม่อาจบรรลุผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมายนักก็ได้ ทว่าการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ตรง กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ก่อให้เกิดภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ สามารถใช้สติปัญญาในการเผชิญและพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ อันจักทำให้เกิดประโยชน์แก่ตน สังคม และประเทศชาติได้ รวมทั้งยังสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างเหมาะสมอีกด้วย

ความหมายขององค์การนักเรียน

การที่นักเรียนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมประเภทใด อาทิ ในหรือนอกหลักสูตร ตลอดจนในห้องเรียน นอกห้องเรียน ในเวลาหรือนอกเวลาเรียน ด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีการบังคับหรือใช้วิธีการวัดผลใดๆ ย่อมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้มีความพร้อมไปด้วยศักยภาพและสมรรถพัฒนาะ เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพของตนเองได้สืบไป และในการจัดองค์การนักเรียนดังกล่าว นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่สมควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากสถานศึกษา ด้วยการจัดครูอาจารย์ดูแลและให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์กับนักเรียน ช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้ลุล่วงแล้วเสร็จ ดังแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับความหมายของการจัดองค์การนักเรียนไว้ที่น่าสนใจ อาทิ

กรณีศึกษา พันธุ์อำพล (2535 : 112) ได้อธิบายความหมายขององค์การนักเรียนว่า หมายถึง การที่นักเรียนมาร่วมกันทำงาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำงานร่วมกันภายใต้การกำหนดโครงสร้าง ระบบ กระบวนการ และหลักเกณฑ์ที่โรงเรียน กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ดำรง ประเสริฐกุล (2541 : 80) ได้กล่าวถึงการจัดองค์การนักเรียนไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและสำคัญอีกประเภทหนึ่ง เพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกผู้แทนของตนเอง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมสำหรับส่งเสริมความคิด เจตคติในเรื่องการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย สอดรับกับนโยบายของกรม กอง หรือกระทรวงที่รับผิดชอบดูแลโรงเรียนทุกระดับอยู่แล้ว การจัดองค์การนักเรียนได้ดำเนินการแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของระดับและประเภทของการศึกษา เช่น ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งเรียกว่า สถานักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียน พร้อมกับมีหลักเกณฑ์โครงสร้างที่ชัดเจนจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากนี้ กาญจนา ศรีกาพิสินธุ์ (2531 : 517) ยังได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจจากการจัดกิจกรรมขององค์การนักเรียนไว้ว่า ยังมีกิจกรรมนักเรียนที่ควรจัดขึ้นในโรงเรียนอีกมากมายหลายชนิด เช่น สถานักเรียน การจัดการประชุมหรือการร่วมชุมนุมในโรงเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมท่องเที่ยวและพักผ่อน กิจกรรมการพิมพ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการจัดองค์การนักเรียน

กรณีศึกษา พันธุ์อำพล (2535 : 112-113) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดองค์การนักเรียน โดยทั่วไปมีเป้าหมาย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ด้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
3. เพื่อเสริมสร้างสติปัญญา
4. เพื่อเสริมสร้างทักษะในทางสังคมและวัฒนธรรม
5. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักบทบาทของตนเอง

6. เพื่อให้นักเรียนรู้จักพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์
ด้านจิตใจและสังคม

7. เพื่อช่วยให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย

8. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

9. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือโรงเรียนและสังคมที่ตนเองเกี่ยวข้องกับ

ทั้งนี้ ดำรง ประเสริฐกุล (2541 : 81) ได้กล่าวถึงการจัดองค์การนักเรียนว่ามี
วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียน
ในการจัดองค์การนักเรียน ให้รู้จักปกครองตนเองตามพื้นฐานประชาธิปไตย

2. เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกัน มีความสามัคคีในหมู่คณะ

3. เพื่อเสริมสร้างและฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

4. เพื่อพัฒนาจิตสำนึกของนักเรียน ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในงานของโรงเรียน
ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์

5. เพื่อสนองนโยบายของโรงเรียน ในการส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม
ต่างๆ ทั้งภายในโรงเรียนและสังคมภายนอกโรงเรียน

อนึ่งเนื่องจากการจัดองค์การนักเรียนสามารถจัดกิจกรรมนักเรียนได้มากมายหลากหลาย
ประเภท ขึ้นอยู่กับความสนใจ เพศ และวัยของนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะหากนักเรียนมีเพศ
และวัยที่แตกต่างกัน ความคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความสนใจ ตลอดจนประสบการณ์ของ
นักเรียนก็จะแตกต่างกันออกไปด้วย และแม้ว่าบางกรณีจะเป็นเรื่องเดียวกัน ทว่าแนวคิด
เหตุผล และมุมมองของแต่ละคนก็ย่อมจะแปรเปลี่ยนแตกต่างกันออกไป กลายเป็นมองต่าง
มุมต่างวาระกัน ดังนั้นเพื่อให้การจัดองค์การนักเรียนกระชับและรัดกุมยิ่งขึ้น จึงใคร่กล่าวถึง
เฉพาะกิจกรรมบางกิจกรรมที่ค่อนข้างคุ้นเคยกันพอสังเขป ได้แก่ สภานักเรียน ชุมนุมนักเรียน
กิจกรรมการพิมพ์ หรือสิ่งตีพิมพ์ของนักเรียน กีฬา การแสดงต่างๆ การสังคมสงเคราะห์
 เป็นต้น

สถานักเรียน

สถานักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเอง เพื่อพัฒนาวิธีการปกครองแบบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักเรียน ตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสถานักเรียน ซึ่งประกอบด้วย นายกสภาหรือประธานสภา และเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น กรรมการ เลขานุการ เภรัญญิก เป็นต้น เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการบริหารองค์การ รู้จักทำงานโดยฟังเสียงจากสมาชิก ก่อให้เกิดความสามารถในด้านการเป็นผู้นำ รู้จักร่วมมือกันทำงาน เพื่อไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ทางโรงเรียนได้ให้มีการจัดกิจกรรมนักเรียนที่เรียกว่า สถานักเรียนขึ้นในโรงเรียนด้วยวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อฝึกความรับผิดชอบและทำให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเองในสังคมประชาธิปไตย
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายของโรงเรียน และช่วยกันรักษาระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
3. เพื่อเป็นแหล่งกลางการจัดกิจกรรมของนักเรียน
4. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการวางโครงการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่นด้วยดี
6. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู อาจารย์ และนักเรียน
7. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและช่วยทำให้เกิดความมีน้ำใจต่อหมู่คณะ
8. เพื่อฝึกนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย
9. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจการบางอย่างของโรงเรียน
10. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
11. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และรู้จักเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
12. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
13. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและสังคม

องค์ประกอบของสถานักเรียน

องค์ประกอบของสถานักเรียนมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. คณะกรรมการผู้แทนนักเรียน มีหน้าที่วางระเบียบหรือข้อบังคับแก่นักเรียนในโรงเรียน ควบคุมตรวจตราการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารนักเรียน

2. คณะกรรมการบริหารนักเรียน มีหน้าที่บริหารกิจกรรมนักเรียน ทั้งในและนอกโรงเรียน

3. คณะกรรมการตุลาการนักเรียน มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีของนักเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสถานักเรียน และเสนอผลการพิจารณาต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อสั่งการ

4. คณะอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมสถานักเรียน มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำแก่คณะกรรมการนักเรียนในด้านการดำเนินการ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่อาจารย์ที่ปรึกษามีอำนาจที่แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยับยั้งการดำเนินงานใดๆ ของคณะกรรมการนักเรียนตามที่เห็นสมควร

จริงอยู่แม้ว่าองค์ประกอบการทำงานของสถานักเรียนจะประกอบด้วย นักเรียนเป็นผู้จัดดำเนินการทั้งสิ้น และมีอำนาจเต็มในการจัดดำเนินการด้วยตนเอง ครูและผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าไปดูแล เพื่อไม่ให้การดำเนินงานของสถานักเรียนผิดจุดประสงค์ไป หรือการปล่อยให้ นักเรียนมีอำนาจในการจัดการดำเนินการของตนเอง เมื่อนักเรียนยังไม่เข้าใจพอ โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งกับอำนาจบริหารของโรงเรียนย่อมมีมาก อันที่จริงอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับสถานักเรียนนั้นมากมาย เริ่มตั้งแต่เป็นผู้ออกประกาศ อนุมัติ จัดตั้ง ยุบเลิก แต่งตั้ง ถอดถอน แก้ไข เปลี่ยนแปลง ยับยั้ง ฯลฯ กิจกรรมที่ปวงของสถานักเรียน แม้ว่าสถานักเรียนจะมีสิทธิและหน้าที่กว้างขวางเพียงใด ก็จะมีขอบเขตอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารสถานศึกษา สถานักเรียนจึงเป็นเพียงสถานการณ์จำลองด้านการปกครองที่โรงเรียนส่งเสริมให้จัดขึ้นเพื่อฝึกฝนและพัฒนาประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการตั้งสถานักเรียน

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528 : 32) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมที่เรียกว่าสถานักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อฝึกความรับผิดชอบ และทำให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเองในสังคมประชาธิปไตย
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายของโรงเรียน และช่วยกันรักษาระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน
3. เพื่อเป็นแหล่งกลางการจัดกิจกรรมของนักเรียน
4. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการวางโครงการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่นด้วยดี
6. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู อาจารย์ และนักเรียน
7. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีและช่วยให้เกิดความมีน้ำใจต่อหมู่คณะ
8. เพื่อฝึกนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย
9. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจการบางอย่างของโรงเรียน
10. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
11. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และรู้จักเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น
12. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
13. เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและสังคม

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์ (2531 : 523-524) อธิบายว่า สถานักเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อเสริมความเป็นอยู่และบรรยากาศทั่วไปในโรงเรียนให้ดีขึ้น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และความสามารถในการมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ด้วยการปฏิบัติจริงเพื่อจัดประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาในเรื่องที่นักเรียนสนใจ และในปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การจัดตั้งสถานักเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อฝึกความรับผิดชอบการปกครองตนเองของนักเรียนในการรักษาวินัย ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เป็นแหล่งกลางในการจัดกิจกรรม ประการสำคัญเป็นการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน และรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิความคิดเห็นของคนอื่น (ดำรง ประเสริฐกุล : 84)

หลักการจัดสถานักเรียน

กาญจนา ศรีกาพสินธุ์ (2531 :523-524) ได้เสนอแนวการจัดสถานักเรียนดังนี้

1. ครูใหญ่ควรพิจารณาแต่งตั้งครู อาจารย์ ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความสนใจในงานสถานักเรียน ให้เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสถานักเรียน
2. ควรตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ประกอบด้วย ฝ่ายนักเรียน ฝ่ายครูอาจารย์ และผู้บริหาร ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ควรศึกษารูปแบบขององค์การสถานักเรียน แล้วเลือกรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการจัดตั้งในโรงเรียนต่อไป
3. คณะกรรมการดังกล่าวทำการยกร่างธรรมนูญของสถานักเรียน ซึ่งในธรรมนูญจะต้องประกอบด้วยมาตราหรือหัวข้อเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้
  - 3.1 คำนำ หรือความมุ่งหมายของการจัดตั้งสถานักเรียน
  - 3.2 สมาชิกของสถานักเรียน
  - 3.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ
  - 3.4 คณะกรรมการบริหาร
  - 3.5 หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ
  - 3.6 การประชุม
  - 3.7 คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ
  - 3.8 อำนาจของสถานักเรียน
  - 3.9 การแก้ไข ปรับปรุง กฎ ระเบียบต่างๆ
  - 3.10 สิทธิในการยับยั้ง
  - 3.11 การลงมติ
4. นำธรรมนูญเสนอเพื่อให้คณะนักเรียนลงมติรับรอง

5. ทำหน้าที่เลือกผู้แทนนักเรียนเข้าไปทำหน้าที่ต่างๆ ในสถานศึกษา เช่น หน้าที่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัสดุ-การเงิน เป็นต้น วิธีการเลือก โดยทั่วไปก็มักใช้วิธีการเลือกจากกลุ่มโฮมรูม เลือกจากชั้นเรียน หรือเลือกจากชมรมหรือ กลุ่มต่างๆ หรืออาจจะใช้วิธีต่างๆ เหล่านี้ประสมประสานกันได้

ลักษณะของสถานศึกษาที่ดี

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528 : 183-184) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดีว่าควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. กำหนดอำนาจ หน้าที่ และขอบเขตของสถานศึกษาไว้อย่างแน่ชัด ถ้าไม่กำหนด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ไว้ให้แน่ชัด อาจเกิดความลำบากขึ้นในภายหลัง เช่น สถานศึกษามีมติให้หยุดเรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ อันเป็นการก้าวล่วงอำนาจบริหารของโรงเรียน เป็นต้น สถานศึกษาหลายแห่งต้องยกเลิกไป เพราะไม่ได้กำหนดอำนาจ หน้าที่ และขอบเขตไว้โดยแน่ชัด

2. การดำเนินงานของสภา เป็นไปโดยหลักการประชาธิปไตย อันเป็นจุดหมายของสถานศึกษา มีไม่น้อยที่สถานศึกษาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักเรียนชั้นสูงๆ ดังนั้น กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของนักเรียนชั้นสูงๆ เท่านั้น

วิธีป้องกันและช่วยได้คือ พยายามร่างธรรมนูญหรือข้อบังคับของสถานศึกษาให้รัดกุม ทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงจุดหมาย ภาระหน้าที่ และอำนาจของสถานศึกษา และต้องพยายามไม่เปิดโอกาสให้สภาอยู่ในอำนาจของนักเรียนกลุ่มหนึ่ง กลุ่มใด การให้อำนาจผู้บริหารชั้นสูงของสถานศึกษานั้นเป็นที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป ถ้าปรากฏว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปโดยมิชอบหรือไม่สมควร

3. คณะครูเข้าใจจุดประสงค์และส่งเสริมกิจกรรมนี้ ครูใหญ่ต้องทำให้คณะครูเข้าใจว่า สถานศึกษาไม่ได้มีอำนาจเหนือคณะครู แต่จะเป็นส่วนที่ช่วยสื่อความรู้สึกของคณะนักเรียนให้โรงเรียนหรือคณะครูได้ทราบ

สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนและครูทราบอย่างชัดเจนก็คือ สถานศึกษานั้นจะต้องไม่ก้าวล่วงหรือสอดแทรกการบริหารโรงเรียน สถานศึกษามีสิทธิที่จะเสนอความคิด แต่ไม่มีอำนาจให้โรงเรียนต้องปฏิบัติตามข้อเสนอเหล่านั้น ในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติ

4. สถานักเรียนถือเป็นเกียรติที่ได้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนและกระทำได้ด้วยความเต็มใจ ด้วยเจตนารมณ์ที่จะประสานและก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและนักเรียน กิจกรรมต่างๆ ที่สถานักเรียนอาจจัดขึ้นมีดังนี้

4.1 การจัดทำหนังสือคู่มือนักเรียน โดยเฉพาะในตอนปฐมนิเทศ

4.2 ช่วยเหลือพิจารณาในการจัดตั้งชุมนุมต่างๆ

4.3 ช่วยหาเงินอุดหนุนกิจกรรมของชุมนุมต่างๆ

4.4 ช่วยทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ติดต่อให้โรงเรียน จัดนักเรียนโตช่วยเหลือนักเรียนเล็ก

4.5 จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น การจัดทัศนศึกษาที่เป็นประโยชน์ทางการให้การศึกษา

กิจกรรมที่กล่าวมานี้ จะสำเร็จได้ก็ด้วยความช่วยเหลือและร่วมมือกันของคณะครูผู้บริหาร ในการที่จะสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โรงเรียนใดที่ยังไม่เคยมีสภานักเรียนก็ต้องค่อยๆ จัดโดยเพิ่มขึ้นทีละน้อย แต่เพิ่มขึ้นอย่างถูกต้องและมั่นคง ในที่สุดก็จะโตขึ้นอย่างแข็งแรง และทำให้งานของสถานักเรียนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

หน้าที่ความรับผิดชอบของสถานักเรียน

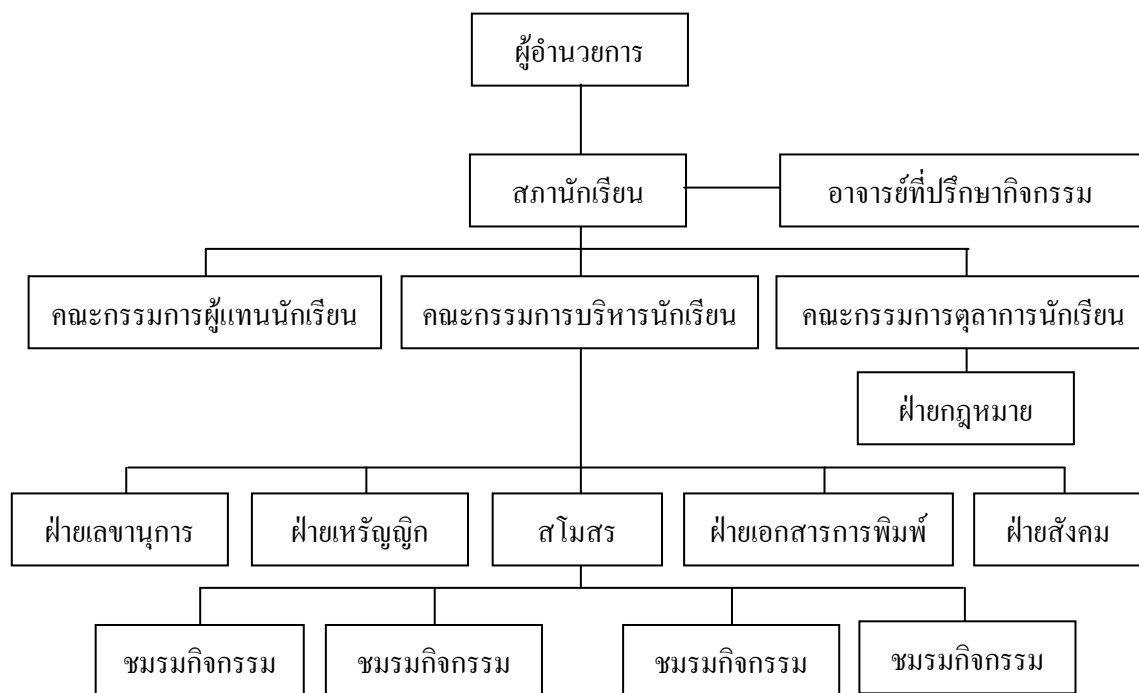
ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2534 : 63-64) กล่าวถึง ความรับผิดชอบของสถานักเรียนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ มีข้อสังเกตอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ลักษณะที่ให้สถานักเรียนมีอำนาจเต็มในประเด็นดังต่อไปนี้คือ จัดงานต้อนรับศิษย์เก่า การจัดงานเลี้ยงส่งนักเรียนรุ่นพี่ การจัดงานสังคม การจัดงานทำบุญ การจัดกิจกรรมพิเศษของสภา การจัดการเลือกตั้ง การจัดสถานที่เลือกตั้ง การจัดอบรมเรื่องผู้นำให้สมาชิกที่สนใจ การวางโครงการการออกวารสาร การประกาศชมเชยและขอบคุณ การทำตู้รับฟังความคิดเห็นนักเรียนด้านการดำเนินงานของสภา การประเมินผลกิจกรรมของสภา การออกข่าวกิจกรรมนักเรียนและแถลงการณ์ การจัดป้ายนิทรรศการ การปฐมนิเทศทำกิจกรรมต่างๆ

2. ลักษณะที่ทำให้สภามีอำนาจร่วมกับโรงเรียนเป็นบางส่วน ได้แก่ การประชุมอภิปราย การรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน การจัดกีฬา การเลือกประธานเชียร์ การจัดชุมนุมต่างๆ การจัดสวัสดิการนักเรียน การทำตารางกิจกรรม การส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี การเป็นผู้นำ การแต่งกองเชียร์ การฝึกมีวินัยในตนเอง การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การส่งเสริมความปลอดภัย การวางโครงการกิจกรรม การควบคุมกิจกรรม การวางแผนซื้อวัสดุทำกิจกรรมของชุมนุมต่างๆ การควบคุมการแข่งขัน การเชิญและต้อนรับผู้ปกครองนักเรียน การขอความร่วมมือจากหน่วยงานนอกโรงเรียน

3. ลักษณะที่สภาไม่ได้อำนาจเลย ได้แก่ การจ้างบุคลากรของโรงเรียนและการเลิกจ้าง การจ่ายเงินเดือนบุคลากร การควบคุมพนักงานและภารโรง การจัดหา ซ่อมแซม และจำหน่ายวัสดุครุภัณฑ์ การจัดรถโรงเรียนและบริการ การกำหนดราคาอาหารกลางวัน การเปิดวิชาเรียน วิธีสอนของครูอาจารย์ การกำหนดเวลาเข้าเรียนและเลิกเรียน การกำหนดวันปิดวันเปิดภาคเรียนเป็นกรณีพิเศษ ระเบียบวินัยนักเรียนและการลงโทษ การจัดหอพักนักเรียน การตัดเกรด การแนะแนว การรับสมัครนักเรียน การเก็บเงินโรงเรียน การทำนโยบายทุกชนิดของโรงเรียน การแต่งกายของครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ การเงินโรงเรียนและการปกครองบุคลากร

นอกเหนือไปจากนั้น วรรณิกา พันธ์อำพล (2535 : 118) ยังได้แสดงถึงการจัดสายงานหน้าที่ความรับผิดชอบของสภานักเรียน ซึ่งแสดงถึงสายงานบังคับบัญชาและความรับผิดชอบของสภานักเรียน เพื่อเป็นแนวการจัดรูปแบบของสภานักเรียนดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 แสดงสายงานบังคับบัญชาและรูปแบบของสภานักเรียน

ชุมนุม

ชุมนุม หมายถึง การรวมกลุ่มของนักเรียนที่มีความสนใจในวิชาการหรือกิจกรรมอย่างเดียวกัน และสมัครใจดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และระเบียบข้อบังคับของชุมนุม โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน

การจัดให้มีชุมนุมขึ้นในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมนักเรียนอย่างหนึ่งนั้น มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งชุมนุม ดังนี้

1. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถพิเศษ ได้ร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ
2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและมีเพื่อนมากขึ้น
3. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์

5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
6. เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและให้รู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีตามกระบวนการประชาธิปไตย
7. เพื่อให้นักเรียนได้รับความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ และลดความตึงเครียด
8. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียน ทำให้ครูรู้จักนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
9. เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน และช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
10. เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพของนักเรียน ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักร่วมมือกับบุคคลอื่น มีความสุภาพอ่อนโยน มีวินัยและรู้จักควบคุมตนเอง

หลักการจัดชุมนุม

การจัดชุมนุมควรคำนึงถึงขั้นตอนของการจัดชุมนุมดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของชุมนุม ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ
2. วางโปรแกรมของชุมนุม เป็นการกำหนดขอบเขตของงาน วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป
3. กำหนดผู้รับผิดชอบและขอบเขตความรับผิดชอบในการจัดดำเนินงาน กิจกรรมจะสัมฤทธิ์ผลระดับใด ก็ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจและการสนับสนุนของบุคคลทุกกลุ่ม ได้แก่ ครู หรืออาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียน หรือนักศึกษา
4. จัดดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ สมาชิก ขนาดของชุมนุม การตั้งชื่อชุมนุม ค่าธรรมเนียม การสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามชุมนุม เครื่องหมายประจำตัวสมาชิก ระเบียบข้อบังคับ ตำแหน่งของกรรมการในการดำเนินงาน เป็นต้น

การจัดตั้งชุมนุมในโรงเรียนอาจจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ชุมนุมทางวิชาการ ได้แก่ ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมประวัติศาสตร์ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือ ชุมนุมที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น ชุมนุมลีลาศ ชุมนุมถ่ายรูป ชุมนุมซ่อมสร้างวิทยุ เป็นต้น

สิ่งตีพิมพ์

กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งตีพิมพ์ ผู้บริหารอาจจัดให้มีการทำหนังสือวารสารขึ้นในโรงเรียน เช่น วารสารประจำปี วารสารประจำหมู่บ้าน วารสารรายสัปดาห์ หรือรายเดือนก็ได้ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกหัดในด้านการเสนอข่าวหรือบทความต่างๆ เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับนักเรียน และเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนไปด้วย นอกจากนี้อาจมีการจัดทำหนังสือคู่มือนักเรียน เพื่อเป็นเครื่องแนะนำให้นักเรียนใหม่ได้รู้จักโรงเรียนดีขึ้น ส่วนมากโรงเรียนมักจะให้นักเรียนมีส่วนในการจัดเนื้อหา หรือเรื่องราวที่บรรจุลงในสมุดคู่มือนี้

สิ่งตีพิมพ์เหล่านี้อาจจัดจำหน่ายให้แก่ นักเรียน หรือแจกให้เปล่าแล้วแต่กำลังเงินของโรงเรียน เกี่ยวกับวารสารต่างๆ ผู้ปกครองอาจจะช่วยเหลือทางด้านการเงินได้ ครูจะต้องดูแลข้อเขียน ตลอดจนภาษาของบทความก่อนที่จะตีพิมพ์ออกไป เพราะมีชื่อเสียงของโรงเรียนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการรักษาความสงบและความเรียบร้อยของสังคมโรงเรียนไม่ควรให้อิสระภาพในเรื่องการจัดทำวารสารหรือสิ่งพิมพ์มากเกินไป เพราะอาจจะเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบัน

กีฬา

กิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬาซึ่งจะจัดขึ้นนั้น อาจเป็นการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนและนอกโรงเรียน ด้วยวัตถุประสงค์ของการจัดคือ เพื่อให้นักเรียนมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา สำหรับการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนอาจจะแบ่งเป็นสี่หรือคณะก็ได้ หรือบางทีเป็นการแข่งขันระหว่างชั้นก็มี ส่วนกีฬาภายนอกโรงเรียนเป็นการแข่งขันกันระหว่างโรงเรียนในอำเภอหรือจังหวัด หรืออาจเป็นตัวแทนของอำเภอของจังหวัดไปแข่งกีฬาเขตก็ได้

การแสดงต่างๆ

กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงนี้ โรงเรียนอาจจัดให้มีขึ้นได้ เช่น การแสดงละคร การแสดงดนตรี การโต้วาที หรืออภิปรายต่างๆ เป็นการพัฒนาความสามารถพิเศษ และเป็น การพัฒนาการทางสังคมอีกด้านหนึ่งด้วย ซึ่งทางโรงเรียนน่าจะสนับสนุนให้มีขึ้น

การแสดงละครควรส่งเสริมให้มีการจัดกระทำเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจในวรรณคดี วัฒนธรรมของชาติ และให้เห็นความร่วมมือร่วมใจของหมู่คณะ

การแสดงดนตรี ควรส่งเสริมการแสดงดนตรีไทยและสากล เพื่อส่งเสริมให้ผู้มี ความถนัดทางด้านดนตรีมีความสามารถยิ่งขึ้น ให้นักเรียนได้ซาบซึ้งในเรื่องของดนตรี อันอาจช่วยในการพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมด้วย

กิจกรรมเกี่ยวกับการพูด การพูดมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันมากขึ้นทุกวัน การฝึกหัด ในด้านท่วงท่า ท่วงทาง การจัดลำดับเนื้อหาเรื่องราว ตลอดจนลีลาการพูด จึงน่าจัดให้มีขึ้น ทั้งเป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกด้วย

กิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นกิจกรรมที่เป็นศิลปะ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ แต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ควรที่จะพัฒนาเพื่ออนาคตของนักเรียนต่อไป

การสังคมสงเคราะห์

กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ หรือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นนั้น เช่น การออกไปช่วยเหลือเยี่ยมเยียนคนไข้ คนชรา เด็กอ่อน เด็กพิการ ฯลฯ การช่วยเหลือและ พัฒนาชุมชน การซ่อมแซมสาธารณสถาน การบำรุงขวัญทางด้านอื่นๆ ควรจะจัดให้มีขึ้น เพราะกิจกรรมนี้จะช่วยให้เด็กได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและจะต้องช่วยเหลือ สังคมด้วยความเต็มใจ ทั้งยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนด้วย บางตำราจัดการลูกเสือ และอนุชาชาติหรือเนตรนารีเข้าไปในกิจกรรมประเภทการสังคมสงเคราะห์นี้ เพราะถือว่าอุดมคติ

บทบาทและหน้าที่ของครูต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน

ครูเป็นคนสำคัญมากที่จะทำให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปด้วยดี สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ บทบาทและหน้าที่ของครูที่พึงตระหนักมีดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานของการจัดกิจกรรมนักเรียน

2. สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจกรรมนักเรียนแก่นักเรียนได้

3. สามารถให้คำแนะนำแก่นักเรียนให้รู้จักการเลือกถ้าเป็นสมาชิกของชุมนุม

4. สามารถเร้าความสนใจของนักเรียนเพื่อให้มาร่วมกิจกรรมได้

5. เป็นผู้รายงานกิจการต่างๆ ที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปแล้วต่อผู้บริหารโรงเรียน

6. ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม

7. คอยดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้

8. ถ้าเกิดสิ่งที่ไม่ดีงามภายในชุมนุม ครูจะต้องเป็นผู้รายงานให้ผู้บริหารทราบ

9. มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลของกิจกรรม

นอกจากครูจะมีบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ครูที่ปรึกษาควรมีคุณลักษณะพิเศษ เพราะงานกิจกรรมเป็นงานที่ต้องทำร่วมกับเด็ก ดังนั้นลักษณะครูที่ปรึกษาควรเป็น ดังนี้

1. กระตือรือร้น มีความสนใจอย่างแท้จริง และมีความเต็มใจที่จะสละเวลา และกำลัง เพื่อช่วยงานกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ

2. รู้ในสาขาวิชาที่จะทำงานในชุมนุมอย่างแท้จริง

3. รู้ว่าการจัดกิจกรรมสามารถจะส่งเสริมประสบการณ์ทางการศึกษาของนักเรียน

อย่างกว้างขวาง

4. มีความสนใจในตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล

5. เข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจการนักเรียน เช่น ค่าใช้จ่าย เวลา การมีส่วนร่วม

6. ปรับตัวเข้ากับเด็กได้ดี

7. แนวคิดทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ต้องไม่ขัดประเพณีที่ดั้งเดิมของไทย

8. ต้องระลึกรวมว่าเป็นแค่ที่ปรึกษา ไม่ควรควบคุมดำเนินงานเหมือนในชั้นเรียน

อย่างไรก็ตาม แม้จะได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมนักเรียนและการจัดองค์การนักเรียนไปแล้ว ทว่าประเด็นสำคัญของการดำเนินงานให้ลุล่วงยังเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจ ใส่ใจ และเอาใจใส่ของผู้บริหารที่จะส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษายิ่งขึ้น เนื่องจากกิจกรรมนักเรียนเป็นงานที่สนับสนุนด้านการเรียน การสอนให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น กล่าวคือช่วยให้การเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ พร้อมทั้ง สร้างเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่นักเรียน ให้สามารถเพิ่มพูนการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียน ควรจะตระหนักและเข้าใจใน หลักการ จุดมุ่งหมาย ประโยชน์ที่ได้รับ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และความสำเร็จของการจัดกิจกรรมนักเรียนจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกลวิธีการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

